

Олександра КАСЬЯНОВА, канд. філол. наук, асист.

ORCID ID: 0000-0002-4351-412X

e-mail: kasianova.oleksandra@knu.ua

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ВИМОВНІ НОРМИ У КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ (на матеріалах аудіо- та відеозаписів декламованої поезії Максима Рильського)

Вступ. *Сучасний освітній процес є практикозорієнтованим, саме тому дисципліна "Українська мова" в освітній програмі "Міжнародний бізнес, комерція та фінанси" Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка передбачає формування необхідних компетентностей, зокрема мовнокомунікативної – володіння українською мовою, для підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців до професійної діяльності у сфері міжнародного бізнесу, комерції та фінансів. Зважаючи на це в межах зазначеної дисципліни передбачено опанування мовних норм, невід'ємною частиною яких зокрема є акцентуаційні та орфоепічні – вимовні, вивчення яких сприятиме формуванню комунікативних навичок і вмінь, необхідних для виконання професійних завдань. У статті продемонстровано, як можна використовувати аудіо- та відеозаписи в курсі української мови професійного спрямування. На прикладі аудіо- та відеозаписів (у вільному доступі в інтернеті) декламованої поезії Максима Рильського показано, які уміння та навички можна сформувати у студентів, які вивчають українську мову професійного спрямування. Також обґрунтовано використання медійних матеріалів української поезії, зокрема творів Максима Рильського як репрезентанта української літературної мови, тобто як такого, у якого в текстах дотримано вимовні норми.*

Методи. *Для відповіді на запитання, які мовленнєві норми (акцентологічні, орфоепічні) важливі для донесення змісту й думки у професійній діяльності міжнародників, було застосовано загальнонаукові*

та лінгвістичні методи, а також залучено перцептивний аналіз, який належить до експериментально-фонетичного методу. Аналіз аудіо- та відеозаписів декламованих поезій Максима Рильського передбачав прослуховування, завдяки якому студенти під керівництвом викладача вчилися ідентифікувати, що виходить за межі передбачених мовою орфоепічних та акцентуаційних правил, а що – ні. Під час роботи з медіафайлами визначали варіативність у звучанні.

Результати. У результаті роботи на заняттях української мови професійного спрямування з'ясовано, що вимовні норми можна вивчати на прикладі творів класиків із залученням, зокрема декламованих поезій Максима Рильського, які в інтернеті у відкритому доступі в "YouTube" та на платформі "Укрліб" (<https://www.ukrlib.com.ua/>), яка вважається найбільшою онлайн бібліотекою української літератури й дає можливість прослуховувати обрані твори з розділу "Авдіокниги". З'ясували, що робота з медіа передбачає розроблення завдань, спрямованих на формування навичок і вмінь акцентуаційних та орфоепічних – вимовних, необхідних для виконання професійних завдань фахівця-міжнародника.

Висновки. Вивчення орфоепічних та акцентуаційних норм української мови є ключовим елементом формування професійної мовнокомунікативної компетентності майбутніх фахівців-міжнародників. Дотримання цих норм забезпечує ефективну комунікацію, сприяє розвитку культури мовлення та дозволяє уникати непорозумінь у професійному середовищі.

Ключові слова: українська мова, мова професії, вимовні норми, акцентуаційні та орфоепічні норми, варіативність, Максим Рильський.

Вступ

Мова є головним і універсальним засобом спілкування, а також організації та узгодження різних видів суспільної діяльності: виробництва, побуту, сфери обслуговування, культури, освіти й науки. Зважаючи на це кожен фахівець, незалежно від галузі, повинен дотримуватися норм літературної мови як сукупності загальноприйнятих правил використання мовної системи української мови, які закріплюються під час спілкування в суспільстві. Крім того, володіння українською мовою та її використання у визначених законом сферах (особливо для посадовців та працівників публічної сфери, куди належать і

студенти-міжнародники, які в майбутньому обіймуть саме зазначені посади й будуть працювати не лише в Україні, а поза її межами, представляючи на світовій арені) – обов'язок громадян України, який регулюється Законом України "Про забезпечення функціонування української мови як державної", ухваленим 25 квітня 2019 року (Закон України, 2019). Відповідно до Закону, володіння державною мовою є обов'язковим для кожного громадянина України як мови свого громадянства, а держава гарантує кожному можливість її опанування через систему освіти (там само). Викладені вимоги Закону зумовлюють формування та розвиток навичок володіння українською мовою для успішної комунікації у професійній діяльності. Вміння ефективно спілкуватися українською мовою є необхідним елементом фахової підготовки, що передбачає розвиток навичок сприйняття й вільного говоріння як виду мовленнєвої діяльності. Навчання фахової комунікації формує у студентів-міжнародників і мовні знання, тобто вправне використання мовних засобів вираження, і комунікативну компетентність, яка передбачає мисленнєво-мовленнєві дії, тобто уміле використання форм людського мислення (логічно-образного). У професійній діяльності міжнародників невід'ємною складовою є комунікація, що вимагає набуття певної вправності – дотримання високої культури мовлення та спілкування загалом (Шевчук, & Клименко, 2011, с. 181).

У межах дисципліни "Українська мова / Ukrainian language" освітньо-професійної програми "Міжнародний бізнес, комерція та фінанси (мова навчання англійська) / International Business, Commerce And Finance" Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка вивчається українська мова, у курсі якої передбачено розвиток мовнокомунікативної компетенції, а саме формування мовної правильності, рівень якої визначається тим, наскільки людина дотримується мовних норм у своєму мовленні. Досягти цього можна завдяки вивченню правил користування мовою, зокрема в межах курсу української мови професійного спрямування.

Мова як багаторівнева система охоплює: засвоєння граматичних конструкцій, правильного слововживання, норм побудови речень; опанування лексики: розширення словникового запасу, розуміння значень слів, доречне їхнє використання в мовленні; формування орфоепічних навичок: правильна вимова звуків, дотримання наголосу; формування орфографічних і пунктуаційних навичок: грамотне написання слів, правильне розставлення розділових знаків; опанування елементів текстотворення: уміння будувати логічні, зв'язні, структуровані тексти різних типів (опис, розповідь, роздум). У статті розглянемо, як опанування мовних норм, зокрема акцентуаційних та орфоепічних – вимовних, сприятиме формуванню навичок і вмінь, необхідних для виконання професійних завдань фахівця-міжнародника.

Актуальність. Вивчення вимовних норм для формування мовнокомунікативної компетентності в майбутніх фахівців передбачає комплексний характер і охоплює аналіз аудіотекстів, озвучених різними мовцями – професійними дикторами (підготовленими) та нефахівцями (непідготовленими), мовлення яких дозволяє простежити варіативність. Проблема реалізації і сприйняття мовлення є актуальною з огляду на фонетичні та соціофонетичні чинники. Асиметричний білінгвізм та урбанізація як соціофонетичні фактори спричинюють динаміку мовної системи на всіх рівнях, зокрема й фонетичному, а тому підготовка фахівців передбачає ґрунтовне ознайомлення з фонетичними особливостями з орієнтацією на те, як влучно зауважували Л. Прокопова та Н. Тоцька, що *"мова не передається генетично, а вивчається кожним індивідом"* (Прокопова, Тоцька, 1990). Орфоепічні курси для формування вимовних норм за професійним спрямуванням розроблені багатьма мовознавцями, серед яких – О. Бас-Кононенко, В. Бондаренко, О. Курило, Л. Прокопова, О. Синявський та інші. У працях О. Бабакова, С. Бибик, С. Єрмоленко, А. Коваль, Т. Коць, Л. Назаревич, М. Пилинського, О. Пономарева, М. Сулими та інші. у межах мовних норм загалом подано рекомендації й щодо орфоепічних та акцентуаційних норм, а також особливості

функціонування мови на певних етапах історичного розвитку. Незважаючи на це питання вимовних норм у курсі української мови професійного спрямування залишається актуальним з урахуванням сучасних технологій та їхнього залучення, зокрема аудіо- та відеозаписів декламованої поезії класиків, озвучених носіями сучасної української мови (синхронічний аспект). Крім того, формуючи мовнокомунікативну компетентність у студентів, варто ознайомити здобувачів освіти з особливостями мовних норм у синхронному та діахронному аспектах, а також щодо розбіжностей між даними суб'єктивного слухового сприйняття та даними об'єктивного акустичного аналізу, що до цього часу не вивчалось прицільно лінгвістами, зокрема й не залучалося на заняттях української мови професійного спрямування.

Мета статті – 1. Продемонструвати, як можна використовувати медіаматеріали в курсі української мови професійного спрямування. 2. На прикладі аудіо- та відеозаписів (у вільному доступі в інтернеті) декламованої поезії Максима Рильського показати, які уміння та навички можна сформуванати у студентів, які вивчають українську мову професійного спрямування.

Методи

Було застосовано загальнонаукові та лінгвістичні методи, а також залучено перцептивний аналіз, який належить до експериментально-фонетичного методу. Аналіз аудіо- та відеозаписів декламованих поезій Максима Рильського передбачав прослуховування. Під час роботи з медіафайлами визначали варіативність у звучанні.

Виклад основного матеріалу. Професійна комунікативна компетенція передбачає наявність спеціальних знань і загальної культури мовлення, здатність орієнтуватися у світі, а також навички ефективного спілкування. Вона формується на основі загальної комунікативної компетенції, яка включає усвідомлення комунікативних намірів співрозмовника, дотримання стратегій, що допомагають досягти мети спілкування, а також знання особистості співбесідника. Вона передбачає зворотний зв'язок із врахуванням психологічних особливостей і соціальних ролей адресата, вміння долати психологічні бар'єри, розпізнавати невербальні сигнали, чітко орієнтуватися в умовах і ситуації

спілкування. Крім того, важливими є підтримка процесу комунікації, контроль власної мовленнєвої поведінки й емоцій, а також навички розмови і управління її наслідками. Одним зі складників комунікативної компетенції є мовна компетенція як ознака рівня розвитку системи професійних знань, комунікативних умінь і навичок, культури мовлення, які необхідні для ефективного виконання професійних завдань (Бальцевич, 2004; Волкова, 2017, Вип. 67. С. 73–76).

Мовна компетенція включає набір мовленнєвих умінь, які визначають поведінку людини у спілкуванні. Ці уміння охоплюють здатність говорити, слухати, читати та писати. А сучасна система освіти спрямована на формування професійної мовнокомунікативної компетенції, тому важливу роль у цьому процесі навчання відіграє дисципліна "Українська мова", у межах якої студенти ознайомлюються з мовними нормами загалом, вчать їх дотримуватися та намагаються помічати у співрозмовника відхилення від неї. Мовна компетенція включає лексичні, граматичні, семантичні, фонологічні, орфографічні, орфоепічні та пунктуаційні компетенції (Lopatynska, 2015, p. 187–197).

Фонологічна та орфоепічна компетенції передбачають усвідомлення звукових особливостей сучасної літературної мови та здатність правильно їх застосовувати. Вони забезпечують точне відтворення звукового образу мови й правильне оформлення мовлення на звуковому рівні (Бас-Кононенко, 2019).

На заняттях української мови професійного спрямування слід розглядати орфоепічні норми як систему правил літературної вимови, адже Україна, як полідіалектна країна, має варіативне звучання в різних регіонах. Літературний варіант української мови дозволяє уникнути непорозумінь у виконанні професійних обов'язків і дає змогу порозумітися зі співбесідником, тому викладач на заняттях має познайомити здобувачів освіти з нормою та діапазоном варіативності звуків як у межах норми, так і поза нею (відхилення від норми). Основними причинами неправильної вимови є суржик та вплив російської мови (Масенко, 2011), які помітні у працівників телебачення, радіо, зокрема дикторів. Мовлення дикторів з платформи "Укрліб"

(<https://www.ukrlib.com.ua/>), яка вважається найбільшою онлайн бібліотекою української літератури і дає можливість прослуховувати обрані твори з розділу "Авдіокниги", стало матеріалом для аналізу на заняттях української мови вимовних норм в аудіопоезій Максима Рильського. Серед порушень дикторів під час прослуховування студентами найпоширеніші орфоепічні помилки помічені:

1. "Акання" ([гаворит'] – поезія "Мова" (диктор Михайло Пінчак), взята на платформі "Укрліб" (<https://www.ukrlib.com.ua/>);

2. М'яка вимова шиплячих: в українській мові шиплячі ж, ч, ш, дж вимовляються твердо ([дош'ч'], [сан'ч'ат], [приш'чулим] – поезії "Білі мухи", "Дощ («Благодатний, довгожданий...»)", "У теплі дні збирання винограду..." (диктор Ігор Скаржинець); [овоч'], "Мова" (диктор Михайло Пінчак), взяті на платформі "Укрліб" (<https://www.ukrlib.com.ua/>);

3. Поодиноке вживання г: [благословен:а] – поезія "Слово про рідну матір", (диктор Ігор Скаржинець), взята на платформі "Укрліб" (<https://www.ukrlib.com.ua/>). За редакцією Українського правопису (2019 р.): "Буква г передає на письмі задньоязиковий зімкнений приголосний: в українських та в давно запозичених і зукраїнізованих словах: *áгрус, táва, táздá, гандж, táнок, тату́нок, гвалт...*" (Український правопис, 2019, § 6). "Буква г передає на письмі глотковий щілинний приголосний звук як в українських словах..., так і в загальних та власних назвах іншомовного походження (на місці h, g)" (Український правопис, 2019, § 5).

Крім орфоепічних норм, прослуховування аудіо дозволяє ознайомитися з акцентуаційними нормами. Застереженням щодо вивчення норм акцентуації в українській мові є те, що в поетичних творах часто наголос залежний від рими, а тому аналіз наголосу в словах слід на заняттях української мови професійного спрямування здійснювати під керівництвом викладача, який має коментувати й ознайомлювати з особливостями системи наголошування в українській мові (Касьянова, 2024; Зубожанська, 2016).

Організацію заняття української мови професійного спрямування можна забезпечити типовими завдання. На етапі прослуховування

авдіопозій Максима Рильського, озвучених підготовленими дикторами можуть бути такі:

Завдання 1. Прослухайте поезію кілька разів. Запишіть неправильно вимовлені слова. Проаналізуйте їх.

Завдання 2. Прочитайте написаний вірш Максима Рильського з платформи "Укрліб" (один на вибір із переліку "Білі мухи", "Молнось і вірю", "Дощ («Благодатний, довгожданий...»)", "Осінь-маляр із палітрою пишною...", "Слово про рідну матір", "Солодкий світ!..", "У теплі дні збирання винограду...", "Мова".

Потім увімкніть авдіопоезію. Порівняйте свою вимову з дикторською.

Завдання 3. (Робота в парі). По черзі прочитайте написаний вірш Максима Рильського та проаналізуйте мовлення одне одного. Для порівняння прослухайте текст, озвучений диктором із платформи "Укрліб". (Для аналізу візьміть одну з запропонованих авдіопоезій: "Білі мухи", "Молнось і вірю", "Дощ («Благодатний, довгожданий...»)", "Осінь-маляр із палітрою пишною...", "Слово про рідну матір", "Солодкий світ!..", "У теплі дні збирання винограду..." – диктор Ігор Скаржинець), "Мова" (диктор Михайло Пінчак).

Наведені приклади завдань є орієнтовними і сприяють формуванню у студентів орфоепічних та акцентуаційних норм. Здобувачі освіти під керівництвом викладача вчаться ідентифікувати, що виходить за межі передбачених мовою орфоепічних та акцентуаційних правил, а що – ні.

Для закріплення навичок викладач може продемонструвати здобувачам освіти на заняттях української мови професійного також авдіопоезії, виконавцями яких є не підготовлені мовці. На думку С. Гайдучика (Гайдучик, 1981, с. 9–15), варіативність мовлення залежить від використаного стилю вимови. С. Гайдучик говорив, що неспішна й виразна вимова зумовлює використання повних голосних у деяких ненаголошених складах. А приголосні, які вимовляються у "формальному" стилі, іноді зникають у розмовному (Гайдучик, 1981, с. 9–15). В. Лабов зауважував про два різновиди вимови: *careful speech* ("стиль ретельної вимови") і *casual speech* ("стиль невимушеної

вимови"). Обидва різновиди інтегруються в поняття "контекстуального стилю", який визначається конкретною соціальною ситуацією (Labov, 1972, p. 209–210). Перший різновид характерний для офіційної сфери формального спілкування і мовець орієнтується на літературну норму, а другий – у неформальних щоденних комунікативних ситуаціях. Такий поділ, на відміну від інших класифікацій, є більш універсальним. Для формування навичок вимовних норм студентам слід пояснювати ці відмінності та наголошувати, що соціальна група є джерелом вивчення зовнішніх (соціальних) і внутрішньомовних чинників мовних/мовленнєвих змін.

Зважаючи на це для порівняння підготовленого мовлення та "природного", тобто *careful speech* і *casual speech*, викладач пропонує переглянути різноманітні відео. Такі аудіозаписи під час навчального процесу викладач може залучати з "YouTube", принцип якого дозволяє будь-якому носієві української мови викласти у вільному доступі свій запис. Саме мовлення окремих мовців репрезентує індивідуальні системи, які є конкретним виявом мовної системи, а тому дослідження першої для пізнання другої цілком закономірне шляхом порівняння "індивідуальних систем" (Щерба, 1974). Таким чином під час роботи з відеозаписами викладач має можливість простежити варіативність у звучанні, виявлення якої можливе завдяки аналізу роботи зовнішніх мовних органів.

На відміну від аудіопоезій відеопоезії дозволяють: 1) визначити губно-губний чи губно-зубний звук. Губно-губний фокус артикуляції забезпечують виключно губи, тому саме відео дозволяє простежити відмінність фокусів. При лабіодентальній вимові фокус твориться за рахунок контакту верхніх різців і нижньої губи. Типовою для української мови є губно-губна артикуляція; 2) простежити за рухом лицьових м'язів: губно-губний чи губно-зубний алофон фонемі /в/. При реалізації вказаних алофонів спостерігається різний ступінь напруження лицьових м'язів. "Напружена комплексна робота м'яза сміху, щічних м'язів (великого та малого виличного), а також м'яза-підйімача кутиків рота, є ідентифікатором губно-зубної вимови.

Яскраво виражена активність колового м'яза рота і менше напруження інших лицьових м'язів у поєднанні з більшим отвором між губами свідчать про білабіальну вимову" (Касьянова, 2015, 2021, с. 111); 3) за рухом шийних м'язів визначити вимову сполучень дж, дз. Роздільна вимова цих сполук, коли вони належать до одного складу, є порушенням. Відхиленням від норми є й заміна дж, дз на ж, з (наприклад, позвонити замість подзвонити, звінок замість дзвінок). Відхиленням від норми є й заміна дж, дз на ж, з (наприклад, позвонити замість подзвонити, звінок замість дзвінок).

Перегляд відео з платформи "YouTube" показав, що порушення вимовних норм може залежати від різних критерії, серед яких фізіологічні особливості, вік, соціальна група, регіон тощо.

У процесі роботи з відео та аудіо викладач має просити записувати правильні варіанти звучання й читати їх, що сприятиме кращому засвоєнню матеріалів. Типовими завданнями на письмо та читання можуть бути такі:

Завдання 4. Випишіть із прослуханих аудіо та переглянутих відео слова, де порушено орфоепічні та/чи акцентуаційні правила.

Завдання 5. Перевірте вписані слова за словником – "Орфоепічний словник" (уклад. М. І. Погрібний, 1984).

Результати

Впровадження в освітній процес аудіо- та відеоматеріалів із декламованою поезією класиків української літератури, зокрема поезій Максима Рильського, виявилось ефективним для формування орфоепічних і акцентуаційних навичок у студентів-міжнародників. На заняттях української мови професійного спрямування студенти навчилися:

1. Виявляти та аналізувати типові орфоепічні та акцентуаційні помилки в дикторів і у власному мовленні;
2. Порівнювати власну вимову з еталонною, визначати причини відхилень (суржик, вплив російської);
3. Розрізняти стилі мови (careful speech і casual speech) та їх вплив на мовленнєву поведінку;

4. Розпізнавати артикуляційні особливості вимови за допомогою відеозаписів, що є важливим для формування повноцінної фонетичної компетенції.

Дискусія і висновки

Вивчення орфоепічних та акцентуаційних норм української мови є ключовим елементом формування професійної мовнокомунікативної компетентності майбутніх фахівців-міжнародників. Дотримання цих норм забезпечує ефективну комунікацію, сприяє розвитку культури мовлення та дозволяє уникати непорозумінь у професійному середовищі.

Аналіз аудіозаписів декламованої поезії (зокрема творів Максима Рильського) дозволив виявити типові орфоепічні помилки дикторів, такі як "акання", м'яка вимова шиплячих, неправильне вживання звука г, а також особливості наголошування слів. Практичні завдання зі слухання, порівняння власної вимови з дикторською, аналізу мовлення в парах та використання відеоматеріалів показали, що систематичне використання аудіо- та відеоматеріалів, а також аналіз індивідуальних мовних систем, формує у студентів стійкі навички дотримання мовних норм, підвищує рівень мовної культури та професійну мовнокомпетентність. Таким чином, інтеграція сучасних технологій у навчання української мови професійного спрямування є дієвим інструментом для розвитку орфоепічної та акцентуаційної грамотності майбутніх фахівців, що сприяє їхній успішній професійній самореалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бальцевич, Ф. С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики*. Видавничий центр "Академія".

Бас-Кононенко, О. В. (2019). Вимовні норми як мірило милозвучності української мови (на матеріалі орфоепічних словників). *Українська мова*, (1), 103–114. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2019_1_10_3.

Волкова, І. В. (2017). Сутність мовних компетентностей та їх проєкція на методику навчання мови. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна"*, (67), 73–76. Вид-во НаУОА.

Гайдучик, С. М. (1981). До питання класифікації фонетичних стилів і предмет фоностилістичних досліджень. *Романське та німецьке мовознавство*, (11), 9–15.

Закон України "Про забезпечення функціонування української мови як державної". (2019, 25 квітня). <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2704-19#Text>; <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/170777.html>

Забужанська, І. Д. (2016). Перцептивний аналіз просодичних характеристик сучасного поетичного мовлення (на матеріалі американських віршованих текстів). *Одеський лінгвістичний вісник*, (7). <https://dspace.vspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7dee5c1e-01e8-473d-b89d-0032b385146f/content>

Касьянова, О. А. (2015). Звукове поле фонем /в/: комбінаторні та позиційні алофони. *Мовні і концептуальні картини світу*, (1), 324–336.

Касьянова, О. А. (2021). *Діапазон варіативності губних приголосних у сучасному українському мовленні (експериментально-фонетичне дослідження)*. Дисертація на здобуття ступеня кандидата наук. Спеціальність 10.02.01 – Українська мова (с. 111). Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Касьянова, О. А. (2024). Вивчення наголосу української мови інокомунікантами (на прикладі оповідання "Навіщо" Людмили-Старицької-Черняхівської). *Літературознавчі студії: збірник наукових праць*, 2(65), 94–106.

Масенко, Л. (2011). *Суржик: між мовою і языком*. ВД "Києво-Могилянська академія".

Прокопова, Л. І., & Тоцька, Н. І. (1990). Соціофонетичний нарис українського мовлення сучасної молоді. *Мовознавство*, (3).

Український правопис. (2019). Наукова думка. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Pravopys.2019/ukr.ppravopys-2019.pdf>

Шевчук, С. В., & Клименко, І. В. (2011). *Українська мова за професійним спрямуванням*. Алерта.

Щерба, Л. В. (1974). *Мовна система і мовленнєва діяльність*. http://elib.gnpbu.ru/text/scherba_yazykovaya-sistema--deyatelnost_1974/go,34;fs,0/

Labov, William (1972). The Unity of Sociolinguistics. In: *Sociolinguistic Patterns*. University of Pennsylvania Press.

Lopatynska, N. A. (2015). Linguistic and communicative competence in university students as a component of future correction teacher. *Actual problems of the correctional education*. Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University (V.M. Synjov, O.V. Havrilov, Eds.), (5), 187–197. Medobory-2006.

REFERENCES

Baltsevich, F. S. (2004). *Fundamentals of communicative linguistics*. Textbook. Akademia Publishing Centre [in Ukrainian].

Bas-Kononenko, O. V. (2019). Pronunciation norms as a measure of euphony of the Ukrainian language (based on the material of orthoepic dictionaries). *Ukrainian language*, (1), 103–114 [in Ukrainian]. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrml_2019_1_10

Haiduchyk, S. M. (1981). On the classification of phonetic styles and the subject of phonostylistic research. *Romance and Germanic Linguistics*, (11), 9–15 [in Ukrainian].

Kasianova, O. A. (2015). The sound field of the phoneme /v/: combinatorial and positional allophones. *Linguistic and Conceptual Pictures of the World*. (1), 324–336 [in Ukrainian].

Kasianova, O. A. (2021). *The range of variability of labial consonants in modern Ukrainian speech (an experimental phonetic study)*. Dissertation for the degree of Candidate of Sciences. Speciality 10.02.01 – Ukrainian language (c. 111). Taras Shevchenko National University of Kyiv [in Ukrainian].

Kasianova, O. A. (2024). Studying the accent of the Ukrainian language by foreign communicators (on the example of the story "Why" by Liudmyla-Starytska-Cherniakhivska). *Literary studies: a collection of scientific papers*, 2(65), 94–106 [in Ukrainian].

Labov, William. (1972). The Unity of Sociolinguistics. In: *Sociolinguistic Patterns*. University of Pennsylvania Press.

Law of Ukraine "On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language". (2019, 25 April) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2704-19#Text>; <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/170777.html>

Lopatynska, N. A. (2015). Linguistic and communicative competence in university students as a component of future correction teacher. *Actual problems of the correctional education*. Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Drahomanov University, Kamyanets-Podilsky Ivan Ohyenko National University (V.M. Synjov, O.V. Havrilov, Eds.), (5), 187–197. Medobory-2006.

Masenko, L. (2011). *Surzhyk: between language and language*. Kyiv-Mohyla Academy Publishing House [in Ukrainian].

Prokopova L. I., & Totska N. I. (1990). Sociophonetic essay of Ukrainian speech of modern youth. *Linguistics*, (3) [in Ukrainian].

Shcherba, L. V. (1974). *Language system and speech activity* [in Ukrainian]. [http://elib.gnpbu.ru/text/scherba_yazykovaya-sistema--deyatelnost_1974/go,34;fs,0/Shevchuk, S. V., & Klymenko, I. V. \(2011\). Ukrainian language for professional purposes. Alerta \[in Ukrainian\].](http://elib.gnpbu.ru/text/scherba_yazykovaya-sistema--deyatelnost_1974/go,34;fs,0/Shevchuk, S. V., & Klymenko, I. V. (2011). Ukrainian language for professional purposes. Alerta [in Ukrainian].)

Ukrainian spelling. (2019). Naukova Dumka [in Ukrainian]. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Pravopys.2019/ukr.prapopys-2019.pdf>

Volkova, I. V. (2017). The essence of language competences and their projection on language teaching methods. *Scientific Notes of the National University of Ostroh Academy. Series "Philological"*, (67), 73–76. NaUoA Publishing House [in Ukrainian].

Zabuzhanska I. D. (2016). Perceptual analysis of prosodic characteristics of modern poetic speech (based on the material of American poetic texts). *Odesa Linguistic Bulletin*, (7) [in Ukrainian]. <https://dspace.vspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7dee5c1e-01e8-473d-b89d-0032b385146f/content>

Отримано редакцією збірника / Received: 10.06.25

Прорецензовано / Revised: 02.09.25

Схвалено до друку / Accepted: 02.09.25

Oleksandra KASIANOVA, PhD (Philol.), Assist.
ORCID ID: 0000-0002-4351-412X
e-mail: kasianova.oleksandra@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

**PRONUNCIATION NORMS IN THE COURSE OF UKRAINIAN
FOR SPECIFIC PURPOSES
(based on audio recordings of recited poetry by Maksym Rylskyi)**

Background. *The modern educational process is practice-oriented, which is why the discipline 'Ukrainian Language' in the educational programme 'International Business, Commerce and Finance' of the Educational and Research Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv provides for the formation of the necessary competencies, in particular linguistic and communicative – proficiency in Ukrainian, to prepare highly qualified and competitive specialists for professional activities in the field of international business, commerce and finance. In view of this, this discipline provides for the mastery of language norms, an integral part of which is accentuation and orthoepic – pronunciation, the study of which will contribute to the formation of communication skills and abilities necessary for the performance of professional tasks. The article demonstrates how audio video recordings (freely available on the Internet) of recited poetry by Maksym Rylskyi, it is shown what skills can be developed in students studying the Ukrainian language for professional purposes. The article also substantiates the use of media materials of Ukrainian poetry, in particular the works of Maksym Rylskyi as a representative of the Ukrainian literary language, i.e. as one in which pronunciation norms are observed in the texts and video recordings can be used in a course of Ukrainian for Specific Purposes. On the example of audio and.*

Methods. *To answer the question of which speech norms – accentological and orthoepic – are important for conveying meaning and thought in the professional activities of internationals, general scientific and linguistic methods were used, as well as perceptual analysis, which is part of the experimental-phonetic method. The analysis of audio and video recordings of recited poems by Maksym Rylskyi included listening, thanks to which students, under the guidance of a teacher, learned to identify what goes beyond the orthoepic and accentuation rules provided by the language and what does not. While working with media files, they identified variations in sound.*

Results. *As a result of the work in the ESP classes, it was found that pronunciation norms can be studied on the example of classical works with the involvement of, in particular, recited poems by Maksym Rylskyi, which are publicly available on the Internet on YouTube and on the Ukrlib platform (<https://www.ukrlib.com.ua/>), which is considered the largest online library of Ukrainian literature and allows listening to selected works from the Audiobooks section. It has been found that working with the media involves the development of tasks aimed at developing the skills and abilities of accentuation and orthoepic pronunciation necessary to perform the professional tasks of an international specialist.*

Conclusions. *The study of orthoepic and accentuation norms of the Ukrainian language is a key element in the formation of professional linguistic and communicative competence of future international specialists. Adherence to these norms ensures effective communication, promotes the development of a culture of speech and avoids misunderstandings in the professional environment.*

Keywords: *Ukrainian language, language of the profession, pronunciation norms, accentuation and orthoepic norms, variability, Maksym Rylskyi.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.